

<https://doi.org/10.36818/2071-4653-2023-5-4>

УДК 330.101.541

JEL E60, E62, E69, F01

Н. О. Ривак

кандидат економічних наук, науковий співробітник
відділу проблем реального сектору економіки регіонів

ДУ «Інститут регіональних досліджень імені

М. І. Долішнього НАН України», м. Львів

e-mail: ryvakn@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6717-5265>

ПРОГНОЗНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ ПІД ВПЛИВОМ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ: ПРОЄКЦІЇ ДЛЯ УКРАЇНИ

Проаналізовано основні тенденції розвитку світової економіки в умовах сучасних глобальних викликів. Досліджено системні ризики торговельної напруженості, зростання рівня боргу та зниження ефективності монетарної політики провідних економік світу. Проаналізовано негативні тенденції стабільно високого рівня базової інфляції. Досліджено причини погіршення економічної ситуації в США, ЄС, Китаї та інших провідних світових економіках, що негативно вплинуло на економіки інших країн. Споживачі скорочують свої витрати через підвищення процентних ставок, нижчі реальні доходи та значні зменшення чистого капіталу домогосподарств. Визначено, що погіршення макроекономічної стабільності у світі несе потенційні загрози для економічної безпеки та міжнародної підтримки України. Обґрунтовано доцільність самостійного формування Україною середовища, яке буде сприятливим для розвитку вітчизняного підприємництва у відкритому економічному просторі та спроможним витримувати конкурентний тиск на внутрішніх і зовнішніх ринках; пришивидиення виконання рекомендацій Єврокомісії та успішного завершення реалізації базових реформ; формування умов для залучення та підвищення безпеки інвестицій в Україну в умовах війни; прискорення інтеграції до європейського економічного простору.

***Ключові слова:** економічний розвиток, рецесія, інфляція, валовий внутрішній продукт, монетарна політика, фіскальна політика.*

Ryvak N. O. Prospective trends in the world economy under the influence of global challenges: projections for Ukraine

The main trends in the development of the world economy in the context of global challenges caused by geopolitical crises and wars and serious changes in demography, world wealth, technology, and climate are analyzed. The systemic risks of trade tensions, the growth of the debt level, and the decrease in the monetary policy's effectiveness in the world's leading economies are studied in the context of Ukraine. The negative trends of a consistently high level of core inflation, which will require a further increase in interest rates or a prolonged maintenance of their high indicators, are outlined. High inflation has led to an erosion of real incomes and a global cost-of-living crisis, pushing millions of people to the brink of poverty and economic hardship. The reasons for the deterioration of the economic situation in the United States, the EU, China, and other leading world economies affecting the economies of other countries are examined. Consumers have been cutting back on their spending due to rising interest rates, lower real incomes, and a significant decline in household net worth. The dependence between the deterioration of macroeconomic stability in the world and additional threats to economic security and international support of Ukraine is detected. Therefore, based on the study, the author substantiates the following priority initiatives: the expediency of independent formation by Ukraine of an environment that will be favorable for the development of domestic entrepreneurship in the open economic space and capable of withstanding competitive pressure in the domestic and foreign markets; accelerating the implementation of the European Commission's package of recommendations and the successful completion of basic reforms; creating conditions for attracting and improving the security of investments in Ukraine in wartime; accelerating integration into the European economic area. It is important to increase investors' confidence in Ukraine through the use of investment protection tools, in particular investment insurance, strengthening control over the fulfillment of contractual obligations under investment agreements, strengthening the legal framework, expanding cooperation with international organizations, providing access to a fair trial within independent arbitration courts, conducting structural reforms aimed at improving the business climate, easing bureaucracy, and increasing accessibility of information for investors.

***Keywords:** economic development, recession, inflation, Gross Domestic Product (GDP), monetary policy, fiscal policy.*

Постановка проблеми. Сьогодні світ ввійшов у нову еру швидких глобальних змін, спричинених серйозними змінами в демографії, світовому багатстві, технологіях і кліматі. Глобальні виклики (включно з фінансовим тиском на уряди, посиленням

пандемією COVID-19, війнами, погіршенням навколишнього середовища, виснаженням ресурсів і рекордним рівнем переміщення) серйозно загрожують останнім економічним досягненням. Ці виклики ускладнюються посиленням системних ризиків,

зокрема торговельною напруженістю, збільшенням рівня боргу, зниженням ефективності монетарної політики та зростанням нерівності між країнами та всередині них. Розуміння макроекономічних тенденцій у світі допоможе Україні правильно реагувати на глобальні й національні загрози та протидіяти їм, одночасно повномасштабно оновлюючи промисловість (із забезпеченням конкурентоспроможності її продукції на світових ринках), а також формувати середовище, сприятливе для розвитку вітчизняного підприємництва, у відкритому економічному просторі, спроможному витримувати конкурентний тиск на внутрішніх і зовнішніх ринках.

Аналіз останніх досліджень. Тенденції розвитку світової економіки в періоди глобальних змін є предметом досліджень науковців. Наприклад, у [1] і [2] проаналізовано основні макроекономічні тенденції провідних країн світу в сучасних умовах геополітичних конфліктів, наслідків пандемії COVID-19, кліматичних і демографічних змін. У науково-аналітичних доповідях [3] та [4] діагностовано проблеми високої інфляції, сповільнення економічного зростання та окреслено виклики й тренди світового економічного розвитку в майбутньому. У [5] проаналізовано вплив сучасних глобальних змін на економіку країн-членів ЄС. Економічні наслідки нової війни на Близькому Сході оцінено в [6]. У [7] досліджено економічні наслідки війни для розвитку української економіки та запропоновано підходи для швидкого повоєнного відновлення. Шляхи залучення нових інвестицій в українську економіку в умовах війни окреслено в [8].

Метою статті є аналіз стану та ключових тенденцій розвитку світової економіки в умовах глобальних викликів, а також формування рекомендацій для України щодо пом'якшення негативного впливу падіння світової економіки на макроекономічну стабільність і безпеку.

Основні результати дослідження. Глобальна економіка виявилася більш стійкою, ніж очікувалося в першій половині 2023 р., але перспективи зростання залишаються слабкими. Оскільки монетарна політика почала відігравати дедалі активнішу роль, а відновлення економіки Китаю відбувається повільніше, ніж очікувалося, глобальне зростання у 2024 р. буде нижчим, ніж у 2023 р. Хоча загальна інфляція знижується, темпи базової інфляції залишаються незмінними, диктуються світовим сектором послуг і стабільно напруженою ситуацією на ринку праці. Інфляція прогнозовано залишатиметься стійкою, а на ринках енергоносіїв і продуктів харчування надалі спостерігатимуться збої. Більш різке уповільнення економічного розвитку Китаю призведе до ще більшого гальмування зростання в усьому світі. У багатьох країнах державний борг залишається високим.

На рисунках 1 і 2 наведені прогнозні дані Організації економічного співробітництва та розвитку щодо темпів зростання ВВП у світі. Очікується, що світова економіка зросте на 3,0% у 2023 р., а потім уповільниться до 2,7% зростання у 2024 р. Завдяки країнам Азії, незважаючи на слабше, ніж очікувалося, економічне відновлення Китаю, у 2023-2024 рр. частка глобального зростання залишатиметься непропорційною [3].

Спостерігається посилення впливу монетарної політики на економіку країн світу. Разом із швидким підвищенням облікових ставок зросли процентні ставки за новими корпоративними кредитами та новими іпотечними кредитами. Хоча зростання вартості запозичень є болючим для домогосподарств і підприємств питанням, зниження попиту домогосподарств і підприємств через підвищення вартості позик є прогнозованою відповіддю на монетарну політику такого різновиду.

Остання напруга в банківській системі, яка була викликана крахом Silicon Valley Bank і Signature Bank у США, може ускладнити ситуацію для центральних банків. Невизначеність, яку він розв'язав, неминуче буде посилювати умови кредитування, одночасно виявляючи крихкість ринків після безпрецедентного періоду жорсткої монетарної політики.

Варто зазначити, що на сьогодні в багатьох країнах загальний рівень інфляції знизився завдяки зниженню цін на продовольство та енергоносії в першій половині 2023 р. Однак базова інфляція – інфляція без урахування найбільш мінливих компонентів, таких як енергоносії і продовольство, – значно не сповільнилася. Її рівень залишається значно вищим за цільові показники центральних банків. Головний ризик полягає в тому, що рівень інфляції може й надалі залишатися стабільним, що вимагатиме подальшого підвищення відсоткових ставок або тривалішого утримання їх на високому рівні [4].

Тоді як монетарна політика традиційно орієнтована на стримування інфляції, що забезпечує стабілізацію фінансових ринків, фіскальна політика залишається інструментом стимулювання економічного зростання. На жаль, державні фінанси провідних економік світу значно погіршилися за останні три роки. Уряди витратили значні кошти на першочерговий захист своїх економік від пандемії COVID-19 і захист своїх домогосподарств і підприємств від підвищених цін на енергоносії. Як наслідок, високі показники державного боргу залишили менше простору для експансіоністської фіскальної політики. Навіть у США очікується, що федеральні витрати сповільняться, незважаючи на збільшення витрат на інфраструктуру. У Китаї прогнозується збільшення фіскальної підтримки після відновлення економіки. Зростання процентних ставок зумовило здорожчання обслуговування державного боргу, посилюючи подальший тиск на державні фінанси.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРІОДУ УКРАЇНИ

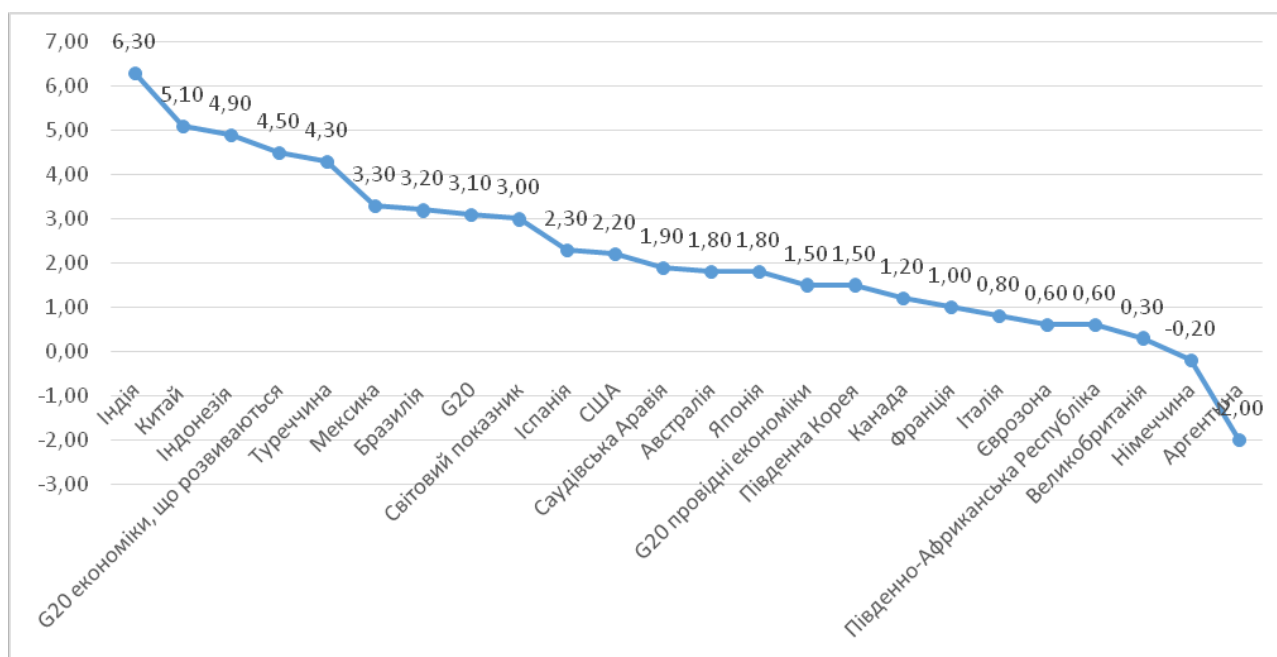

Рис. 1. Прогнозований темп зростання ВВП у світі у 2023 р., %

Джерело: побудовано за даними [3].

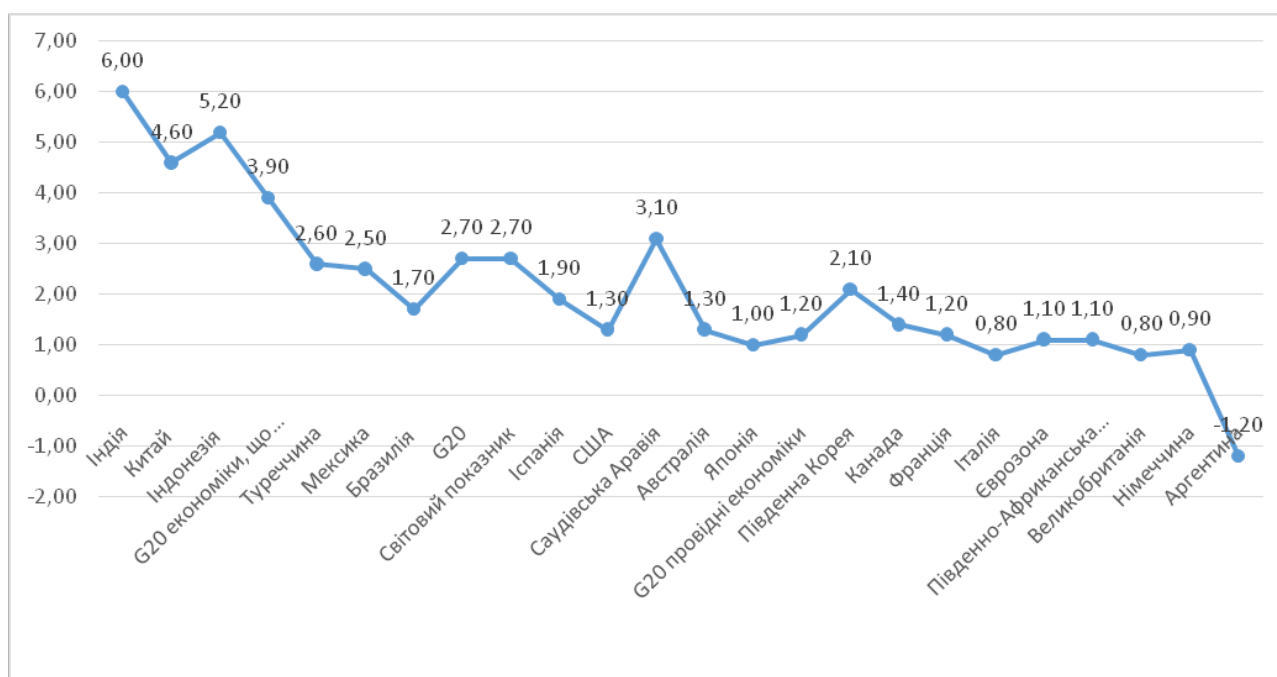

Рис. 2. Прогнозований темп зростання ВВП у світі у 2024 р., %

Джерело: побудовано за даними [3].

Ринки праці загалом залишаються напруженими, а безробіття зберігається на рівні, близькому до багаторічного мінімуму. Кількість вакансій неухильно скорочується, зростання кількості робочих місць уповільнилося, а рівень тих, хто звільняється, почав зменшуватися. Зниження загальної інфляції зараз допомагає стабілізувати або підвищити наявні реальні доходи домогосподарств, але реальні втрати заробітної плати за останні два роки та жорсткіші фінансові умови продовжують стримувати споживчі витрати в більшості країн з розвинутими економіками. Промислове виробництво продовжує стагнувати в багатьох економіках, незважаючи на

деякі ознаки піднесення діяльності, пов'язаної з технологіями.

Ціни на енергоносії залишаються важливими як для економічного зростання, так і для інфляції в країнах-членах G20. Різке зниження цін на нафту, газ і вугілля після пікових значень їх у 2022 р. сприяло прискоренню зростання та зниженню інфляції в першій половині 2023 р. Однак країни-члени ОПЕК скоротили видобуток, а запаси нафти були на відносно низькому рівні. Відповідно, з кінця травня 2023 р. ціни зросли більш ніж на 25%. Цей висхідний рух цін на нафту збільшив внесок енергоносіїв у зростання споживчих цін у багатьох країнах-членах G20 [3].

Водночас з'являються помітні розбіжності в економіках країн світу, через що активність у деяких регіонах значно нижча за прогнози до пандемії. Уповільнення більш виражене в країнах з розвинутою економікою, ніж у країнах, що розвиваються. Зокрема, прогнози економічної активності в євроні були переглянуті в бік зниження. Економіка багатьох країн, що розвиваються, виявилася несподівано стійкою (за помітним винятком Китаю, який зіштовхнувся із щораз більшими викликами через кризу на ринку нерухомості).

За прогнозами Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), у 2024 р. темпи зростання в США сповільняться до 1,3%. Прогнозується незначне зростання рівня безробіття, подальше підвищення облікових ставок і проведення обмежувальної монетарної політики Федеральною резервною системою (ФРС). Компанії США, які скористалися бумом після пандемії, зазнають негативних економічних впливів. Технічна, фінансова та виробнича діяльність постраждали найбільше [3]. Спостерігається скорочення споживчих витрат, зумовлене підвищенням процентних ставок, нижчими реальними доходами та значним зменшенням чистого капіталу домогосподарств. Зростання іпотечних ставок і стрімке зростання вартості будівництва продовжуватимуть негативно впливати на ринок житла, спричиняючи подальше зниження інвестицій у житловий капітал.

Державні витрати США сповільнюються, незважаючи на зростання витрат на інфраструктуру та найбільше в історії країни зростання у фінансуванні соціального захисту. Політичні дискусії стосовно нарощування державного боргу та боргової стелі ще більше уповільнять темпи державних витрат у 2024 фінансовому році. Занепокоєння викликають ринки цінних паперів, які залишаються набагато менш ліквідними, ніж до пандемії.

Зростання геополітичної напруженості у світі, зміни клімату та старіння населення зробили економіку США більш вразливою до потрясінь і зростання інфляції. Базова інфляція стала менш сприйнятливою до підвищення ставок у межах монетарної політики. Навіть зниження цін на енергоносії не зупинили інфляцію, оскільки її продовжує підживлювати споживчий попит в інших частинах економіки. Інфляція у сфері послуг, яка є більш залежною від робочої сили, у 2023 р. прискорила, як і зростання цін на все – від організації відпустки до візитів лікаря, і становить понад половину загальної інфляції в країні. Її показники вдвічі вищі за прогнозовані показники ФРС. ФРС здійснює заходи для зупинення інфляції, що вимагає охолодження попиту. Завдання ФРС полягає в тому, щоб збалансувати потребу в охолодженні економіки з потребою фінансової стабільності.

Посилення умов кредитування в США більше впливає на невеликі компанії з меншими витратами і кількістю працівників до 250 осіб, забудовників

житлової нерухомості, а також ринок споживчого кредитування, що негативно вплине на зайнятість і попит. Водночас варто зазначити, що метою ФРС є саме контроль і сповільнення інфляції, а не загострення рецесії [2, с. 7].

Ознаки уповільнення економічної активності Китаю також викликають занепокоєння, ураховуючи важливість цієї країни для глобального зростання, торгівлі та фінансових ринків. Високий борг і проблеми в секторі нерухомості спричиняють значні економічні виклики. Споживчі витрати повільно відновлюються з високим рівнем запобіжних заощаджень за відсутності ефективного соціального захисту, а сектор нерухомості залишається дуже слабким. Нещодавно було оголошено про численні політичні ініціативи для підтримки діяльності підприємств і домогосподарств і невелике зниження процентних ставок, але ефективність таких заходів поки не оцінено. Помітне падіння ціни китайського експорту в доларах у 2023 р. допомогло знизити імпорتنі ціни та глобальну інфляцію. Водночас можливості для компенсації слабого внутрішнього попиту завдяки зростанню обсягу експорту можуть бути обмежені з огляду на слабкий зовнішній попит і тривалу реструктуризацію торгівлі та ланцюгів створення вартості.

Серед країн-членів G20 з економікою, що розвивається, Китай значною мірою виділяється тим, що має власні циклічні та структурні виклики. Тоді як більшість великих країн з ринковою економікою, що розвивається, слідом за великими розвиненими економіками підвищили процентні ставки (частково для того, щоб уникнути небажаного знецінення своїх валют щодо долара США), Китай пом'якшив монетарну політику, щоб вирішити проблему уповільнення зростання внутрішнього попиту. Уважається, що протягом цього та наступного років зростання в Китаї сповільниться. Водночас прогнозується, що зростання ВВП в інших великих азійських країнах з ринковою економікою, що розвивається, зокрема Індії та Індонезії, у 2023 та 2024 роках залишатиметься відносно стабільним: близько 6% для Індії та 5% для Індонезії [3].

Більш різке, ніж очікувалося, уповільнення економічного розвитку Китаю стало одним з ключових ризиків для світової економіки. Основними джерелами занепокоєння є низька довіра споживачів і серйозні поточні проблеми на ринку нерухомості, коли низькі обсяги продажів спричиняють дефіцит ліквідності та ризики дефолту для забудовників нерухомості. Масштаби та ефективність політики компенсаційної підтримки також можуть бути більш обмеженими, ніж у минулому. Високий державний борг, особливо для механізмів інвестування місцевих органів влади, обмежує можливості для широкомасштабних фіскальних ініціатив, а слабкість ринку житла погіршує ключовий канал пом'якшення монетарної політики. Ілюстративні сценарії, розроблені ОЕСР, свідчать про те, що неочікуване однорічне падіння зростання внутрішнього попиту в

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРІОДУ УКРАЇНИ

Китаї на 3 в. п. може безпосередньо знизити зростання глобального ВВП на 0,6 в. п., а потенційно – більш ніж на 1 в. п. у разі значного погіршення глобальних фінансових умов.

У річному звіті про роботу уряду країни (GWR), оприлюдненому на 14-му Національному народному конгресі в Китаї в березні 2023 р., цільове зростання ВВП на 2023 р. встановлено на близькому до 5,0% рівні, що нижче, ніж очікування ринку [2, с. 17]. Хоча це найнижчий цільовий показник зростання за останні роки, все ж таки ця мета є досить амбітною з огляду на масштаби китайської економіки. Він також перевищує цільові показники багатьох інших великих економік світу. Після швидкого відновлення економіки країни від наслідків пандемії COVID-19 Китай переносить свій пріоритет на відновлення економічного зростання та відновлення статусу ключового двигуна глобального зростання.

Стабілізація зайнятості є важливою економічною метою Китаю та має вирішальне значення для відновлення довіри ринку. Цільовий рівень міського безробіття цього року становить близько 5,5%. З рекордними 11 млн випускників коледжів 2023 р. уряд пріоритезує розвиток ринку праці молоді. Прогнозний рівень безробіття у 2023 р. становитиме в середньому 5,3% [2, с. 18].

Експорт був ключовим двигуном зростання Китаю останніми роками, але тенденція почала змінюватися. Експорт Китаю знижувався з кінця 2022 р. і прогнозовано продовжуватиме зниження внаслідок сповільнення глобальної економіки. Незважаючи на уповільнення, асортимент продукції китайського експорту змінюється завдяки збільшенню високоякісного кінцевого виробництва. Зокрема, з огляду на високий попит на нові електричні транспортні засоби минулого року Китай експортував понад 3 млн автомобілів і збільшив експорт у цьому сегменті на 54%, посідаючи друге за величиною експорту таких автомобілів місце у світі після Японії [2, с. 19].

Короткостроковий економічний прогноз для Європейського Союзу (ЄС) погіршився через продовження війни в Україні. Багато європейських країн, за прогнозами Організації Об'єднаних Націй (ООН), переживатимуть економічний спад за результатами 2023 р., підвищуватимуться витрати на енергоносії, спостерігатимуться висока інфляція та погіршення фінансового стану домогосподарств, падіння споживання та інвестицій. ЄС продовжуватиме свої зусилля щодо зменшення залежності від викопного палива з російської федерації, а регіон залишається вразливим до збоїв у ланцюгах енергопостачання, зокрема дефіциту газу [1, с. 3].

Усе ж економіка ЄС втрималась перед загрозами масштабної рецесії. Такий результат значною мірою завдячує політиці, запровадженій ЄС та його державами-членами. Диверсифікація джерел енергії та інфраструктурні інвестиції для усунення зон

залежності від газопостачання з одночасним стимулюванням відновленої енергетики, які підтримуються Фондом відновлення та стійкості, повністю себе окупили. Адаптація приватного сектору виявилася вражаючою: через високі ціни домогосподарства та корпорації скоротили споживання газу значно більше від позначки в 15%, встановленої в надзвичайному Регламенті Ради (ЄС) 2022/1369. З рекордно високими сезонними рівнями зберігання газу ризик майбутнього дефіциту значно зменшився, а ціни встановилися на рівні, якого не було з літа 2021 р. [5, с. 11].

Перспектива безробіття в ЄС коливається навколо низького рівня навіть за гальмування зростання кількості робочих місць. Водночас спостерігається падіння реальних заробітних плат, вплив якого пом'якшується завдяки підтримці уряду та поступовому вивільненню заощаджень, акумульованих у період пандемії. Відповідно стримується негативний вплив на показники особистого споживання. У 2024 р., за прогнозом Європейської комісії, реальна заробітна плата має відновити частину втрачених позицій, тоді як очікується, що маржа прибутку загалом не зростатиме.

Падіння цін на енергетичні товари спричинило різке падіння рахунків за енергоспоживання, але базова інфляція прискорюється. Досягнення цільового показника займе багато часу та потребуватиме чимало зусиль. Більша стійкість базової інфляції вимагатиме від монетарних органів активніших і рішучіших дій задля зупинки інфляційного тиску.

Фіскальна політика відіграє важливу роль у такі критичні моменти. Уряди повинні використати ситуативне падіння цін на енергоносії і поступово зменшити енергетичну підтримку, особливо нецільову, щоб забезпечити стійкість державного боргу, а також підтримувати зусилля з дезінфляції монетарними заходами й обмежити ризик закріплення небезпечних інфляційних процесів. Законодавчі пропозиції щодо реформування системи економічного управління, представлені Європейською комісією 26.04.2023 р. (COM(2023) 240-242), спрямовані на допомогу державам-членам зміцнити стійкість державного боргу та сприяти сталому, інклюзивному та стійкому економічному зростанню через реформи та інвестиції [5, с. 11].

Конфлікт між Ізраїлем і ХАМАС ризикує втягнути в себе інші країни Близького Сходу та може спровокувати новий спалах інфляційного тиску та навіть схилити світову економіку до рецесії. Якщо Ізраїль вступить у прямий конфлікт з Іраном, ціни на нафту злетять, а світове зростання впаде. За прогнозами агенції Bloomberg, усі можливі варіанти розвитку цього воєнного конфлікту спричинять негативний вплив на розвиток світової економіки, показники ВВП та інфляції. У табл. 1 наведено прогнози за трьома сценаріями розвитку конфлікту.

Вплив конфлікту Ізраїлю та ХАМАС на світове зростання та інфляцію за трьох сценаріїв розвитку конфлікту

Сценарій	Деталі	Вплив на ціну на нафту та очікування волатильності фондового ринку на основі індексу опціонів S&P 500 (VIX)	Вплив на світовий ВВП та інфляцію
Обмежена війна	Наземне вторгнення в Газу Обмежений регіональний конфлікт Зменшення видобутку нафти в Ірані	Нафта: +\$4/барель VIX: відсутній вплив	ВВП: -0,1% Інфляція: + 0,1%
Проксі-війна	Багатофронтова війна в Газі, на Західному березі річки Йордан, у Лівані та Сирії Заворушення на Близькому Сході	Нафта: +\$8/барель VIX: +8 пунктів	ВВП: -0,3% Інфляція: + 0,2%
Пряма війна	Ізраїль та Іран у прямому конфлікті Заворушення на Близькому Сході	Нафта: +\$64/барель VIX: +16 пунктів	ВВП: -1,0% Інфляція: + 1,2%

Джерело: побудовано за даними [6].

На фоні нових геополітичних викликів і можливого погіршення прогнозів для світової економіки Україні доцільно активізувати виконання рекомендацій Єврокомісії та успішно завершити реалізацію базових реформ (активізація реформи судової системи, удосконалення національного законодавства у сфері національних меншин і ЗМІ, зміцнення боротьби з корупцією і відмиванням коштів тощо), використовувати поточні міжнародні контракти та можливості міжнародних інституцій з подальшим розширенням їх (також і в межах створених фондів) з метою акумуляції ресурсів для подальшої стабілізації внутрішньої соціально-економічної ситуації в країні та поступового відновлення зруйнованої інфраструктури; формувати сприятливе середовище для розвитку у відкритому економічному просторі вітчизняного підприємництва, спроможного витримувати конкурентний тиск на внутрішніх і зовнішніх ринках, активно протидіяти глобальним і національним загрозам з прискореним повномасштабним оновленням промисловості та забезпеченням конкурентоспроможності її продукції на світових ринках, отримуючи відповідний зиск від її експорту [7].

Важливо розробити механізм залучення інвестицій від найбільших світових компаній, які зможуть розглядати Україну як місце для інвестицій, що сприятиме відновленню економіки також і шляхом створення нових робочих місць. Важливим є і залучення українського приватного капіталу для забезпечення стійкого економічного зростання і спроможності України розраховуватися з донорами після закінчення війни. Важливо підвищувати довіру інвесторів в Україну шляхом застосування інструментів захисту інвестицій, зокрема страхування інвестицій, посилення контролю за виконанням договірних зобов'язань у межах інвестиційних угод, зміцнення правового поля, розширення співпраці з міжнародними організаціями, доступу до справедливого судового процесу в межах незалежних арбітражних судів, проведення структурних реформ, спрямованих на покращення бізнес-клімату та полегшення бюрократичних процедур, підвищення прозорості та доступності інформації для інвесторів [8].

Висновки. Низка жорстких і взаємопідсилювальних викликів уразили світову економіку у 2022 р. та продовжували свою негативну дію у 2023 р., попри економічні заходи країн послабити їхній вплив на економічний розвиток. Наслідки пандемії COVID-19, війни в Україні та на Близькому Сході спричинили економічну кризу, порушили світові ринки харчування та енергетики, а також продовольчу безпеку країн, що

розвиваються. Високий рівень інфляції призвів до ерозії реальних доходів і глобальної кризи вартості життя, яка підштовхнула мільйони людей на межу бідності та економічних труднощів. Кліматична криза підсилювала економічні збитки та генерувала гуманітарні кризи в багатьох країнах світу. Усі ці потрясіння продовжуватимуть негативно впливати на світову економіку.

Стабільно висока інфляція викликала запровадження жорсткої монетарної політики в багатьох розвинених країнах і країнах, що розвиваються. Швидке підвищення процентних ставок, особливо ФРС США, мають глобальні побічні ефекти, викликаючи відтік капіталу та знецінення валюти в країнах, що розвиваються, зростання платіжного тиску та загострення ризиків боргової стійкості. На тлі високого рівня приватних і державних боргів погіршились умови фінансування, що підвищує витрати на обслуговування боргу, обмежує фіскальний простір і збільшує суверенні кредитні ризики. Зростання процентних ставок і зменшення купівельної спроможності ослабили довіру споживачів, а настрої інвесторів і продовжують погіршувати прогнози розвитку світової економіки. Погіршення економічної ситуації відбулось у США, ЄС, Китаї та інших провідних світових економіках, негативно вплинувши на економіки інших країн. Споживачі скорочують свої витрати з огляду на підвищення процентних ставок, нижчі реальні доходи та значне зменшення чистого капіталу домогосподарств. Збільшення ставок іпотечного кредитування та стрімке зростання вартості будівництва продовжують негативно впливати на ринок житла та скорочувати інвестиції в житловий капітал.

Тоді як монетарна політика зорієнтована на стримування інфляції та стабілізацію фінансових ринків, фіскальна політика залишається потенційним інструментом стимулювання економічного зростання. На жаль, за останні три роки державні фінанси в багатьох країнах світу значно погіршилися. Уряди багатьох провідних країн витратили значні кошти на захист своїх економік від наслідків пандемії COVID-19, геополітичних і кліматичних криз, на захист домогосподарств і підприємств від вищих цін на енергоносії. Історично це залишило державний борг на високому рівні та з меншим потенціалом для експансіоністської фіскальної політики. Навіть у США очікується, що федеральні витрати сповільняться, незважаючи на збільшення витрат на інфраструктуру. У Китаї планують посилення фіскальної

підтримки після відновлення економіки. Зростання процентних ставок здорожчує обслуговування державного боргу та спричиняє подальший тиск на державні фінанси.

Сьогодні економічна безпека та макроекономічна стійкість України сильно залежать від підтримки міжнародних партнерів. Водночас подальше загострення геополітичних і кліматичних викликів у світі може зумовити зниження рівня наявної фінансової допомоги Україні. Відтак для України важливо самостійно формувати середовища, яке буде сприятливим для розвитку вітчизняного підприємництва у відкритому економічному просторі та спроможним витримувати конкурентний тиск на внутрішніх і зовнішніх ринках. Доцільно пришвидшувати виконання рекомендацій Єврокомісії та успішно завершити реалізацію базових реформ. Незважаючи на війну, Україні варто продовжувати заходи, спрямовані на відкриття внутрішнього ринку для інвестицій, прискорити інтеграцію до європейського економічного простору, знайти вигідні ніші у світовому розподілі праці, а також продовжувати інституційно зміцнювати зовнішньоекономічний сектор.

Список використаних джерел

1. *World Economic Situation and Prospects. Executive Summary*. Department of Economic and Social Affairs of the United Nations, 2023. 10 p. URL: <https://desapublications.un.org/sites/default/files/publications/2023-01/WESP2023ExecutiveSummaryE.pdf>
2. *Global Economic Outlook*. KPMG, 2023. 50 p. URL: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/xx/pdf/2023/03/kpmg-global-economic-outlook-h1-2023-report.pdf>
3. *OECD Economic Outlook, Interim Report, 2023: Confronting Inflation and Low Growth*. *OECD-ilibrary*: Website. 2023. URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/1f628002-en/index.html?itemId=/content/publication/1f628002-en#section-d1e57-37ed2a2086>
4. Collins A., Karunska K. Where is the global economy heading in 2024? This is what chief economists think. *World Economic Forum*: Website. 15.09.2023. URL: https://www.weforum.org/agenda/2023/09/global-economy-outlook-september-2023-chief-economists-outlook/?gclid=EAIaIQobChMIj9ib5tn8gQMvQk-RBR2kNwrpEAAYBCAAEgKgI_D_BwE
5. *European Economic Forecast*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2023. 212 p. URL: https://economy-finance.ec.europa.eu/system/files/2023-05/ip200_en_1.pdf
6. Smith M., Golle V. Charting the Global Economy: Broader Mideast War Risks Recession. *Bloomberg*: Website. 2023. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2023-10-14/world-economy-latest-escalation-of-israel-hamas-war-threatens-global-recession>
7. Якименко Ю., Биченко А., Білявський М., Замятін В., Мельник О., Міщенко М., Омельченко В., Пашков М., Пищуліна О., Стецюк П., Сунгуровський М., Чекунова С., Юрчишин В. Російсько-український конфлікт: від повномасштабної війни до вирішення конфлікту і повоєнного відновлення. *Національна*

безпека і оборона. 2023. № 1-2(191-192). URL: <https://razumkov.org.ua/images/2023/09/13/2023-MATRA-journa.pdf>

8. Данилишин Б. Як залучити інвестора під час війни та забезпечити його захист. *Еспресо*: сайт. 20.03. 2023. URL: <https://espresso.tv/yak-zaluchiti-investora-pid-chas-viyini-ta-zabezpechiti-yogo-zakhist>

References

1. *World Economic Situation and Prospects. Executive Summary* (2023). Department of Economic and Social Affairs of the United Nations. Retrieved from <https://desapublications.un.org/sites/default/files/publications/2023-01/WESP2023ExecutiveSummaryE.pdf>
2. *Global Economic Outlook* (2023). KPMG Retrieved from <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/xx/pdf/2023/03/kpmg-global-economic-outlook-h1-2023-report.pdf>
3. *OECD Economic Outlook, Interim Report: Confronting Inflation and Low Growth* (2023). Retrieved from <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/1f628002-en/index.html?itemId=/content/publication/1f628002-en#section-d1e57-37ed2a2086>
4. Collins, A., & Karunska, K. (2023, Sep. 15). Where is the global economy heading in 2024? This is what chief economists think. *World Economic Forum*: Website. Retrieved from https://www.weforum.org/agenda/2023/09/global-economy-outlook-september-2023-chief-economists-outlook/?gclid=EAIaIQobChMIj9ib5tn8gQMvQk-RBR2kNwrpEAAYBCAAEgKgI_D_BwE
5. *European Economic Forecast* (2023). Luxembourg: Publications Office of the European Union. Retrieved from https://economy-finance.ec.europa.eu/system/files/2023-05/ip200_en_1.pdf
6. Smith, M., & Golle, V. (2023). Charting the Global Economy: Broader Mideast War Risks Recession. *Bloomberg*: Website. Retrieved from <https://www.bloomberg.com/news/articles/2023-10-14/world-economy-latest-escalation-of-israel-hamas-war-threatens-global-recession>
7. Yakymenko, Yu., Bychenko, A., Bilyavskyy, M., Zamyatin, V., Melnyk, O., Mishchenko, M., Omelchenko, V., Pashkov, M., Pyschulina, O., Stetsyuk, P., Sunhurovskyy, M., Chekunova, S., & Yurchyshyn, V. (2023). Rosiys'ko-ukrayins'kyi konflikt: vid povnomasshtabnoyi viyny do vyrishennya konfliktu i povoyennoho vidnovlennya [The Russian-Ukrainian conflict: from full-scale war to conflict resolution and postwar recovery]. *Natsional'na bezpeka i oborona – National Security and Defense*, 1-2(191-192). Retrieved from <https://razumkov.org.ua/images/2023/09/13/2023-MATRA-journa.pdf> [in Ukrainian].
8. Danylyshyn, B. (2023, Mar 20). Yak zaluchyty investora pid chas viyny ta zabezpechity yoho zahyst [How to attract an investor during war and ensure his protection]. *Espreso*: Website. Retrieved from <https://espresso.tv/yak-zaluchiti-investora-pid-chas-viyini-ta-zabezpechiti-yogo-zakhist> [in Ukrainian].

Надійшло 15.10.2023 р.